

Leerbedrijfjes de mogelijkheden

Door: Joyce Dost

In de 21^e -eeuwse vaardigheden komen veel vaardigheden voor die te vinden zijn bij ondernemers of mensen met een ondernemend gedrag. Denk aan samenwerken, creatief denken, probleem oplossen en communiceren. Omdat deze vaardigheden steeds belangrijker worden in het onderwijs zie je op steeds meer plaatsen ruimte voor ondernemend gedrag. Lessen in ondernemerschap is niet alleen het leren schrijven van een ondernemersplan en het goed opzetten van een administratie. Ook de soft skills van ondernemen nemen een belangrijke plaats in. Hierdoor zie je een groei in de vraag naar leerbedrijfjes waar leerlingen of studenten voor een korte of langer tijd kennis maken met alle aspecten van het ondernemen.

Veel VBS scholen besteden al aandacht aan ondernemerschap maar de stap naar echte leerbedrijfjes vinden sommige scholen lastig. De vraag is vaak, “hoe pak ik dat aan”. Werk je samen met een organisatie, kies je voor een lesmethode of organiseer je het zelf. Daarom is de VBS op zoek gegaan naar voorbeelden van leerbedrijfjes bij scholen die hier al mee werken. Dit is gebeurd met behulp van een enquête, ook is er een persoonlijke vragenlijst verzonden aan een aantal scholen waarvan bij ons bekend was dat zij met leerbedrijfjes werken. Met behulp van deze informatie hebben we geprobeerd om een lijst met tips voor scholen samen te stellen.

Het blijkt dat er grote verschillen zijn tussen de verschillende scholen in de aanpak van de leerbedrijfjes. Er zijn zelfs veel tegenstellingen te vinden. Er is daarom geen eenduidige aanpak te geven.

Toch willen we docenten op weg helpen met de leerbedrijfjes. In dit document geven wij zo eerst een definitie van wat de VBS verstaat onder leerbedrijfjes. Vervolgens vind je een samenvatting van de uitslag van de enquête en de tips die hieruit volgden.

Aan de hand van de scholen die wij ondervraagd hebben zijn er wel een aantal verschillende soorten leerbedrijfjes te benoemen. Na de algemene samenvatting worden deze verschillende leerbedrijfjes beschreven en zoveel mogelijk ondersteund door een praktijkvoorbeeld. Dit deel van het document kan gebruikt worden bij het maken van keuzes.

Wat is een leerbedrijfje

Als eerste is het goed om te definiëren wat de VBS onder een leerbedrijfjes verstaat. Zodat het helder is waar we over praten.

Een leerbedrijfje is:

Een groep leerlingen die tijdelijk goederen of diensten (inkopen en) verkopen als onderdeel van een project op school. De leerbedrijfjes blijven maximaal één (school)jaar bestaan en worden daarna geliquideerd.

“ Een leerbedrijfje: Een groep leerlingen die tijdelijk goederen of diensten (inkopen en) verkopen als onderdeel van een project op school. “

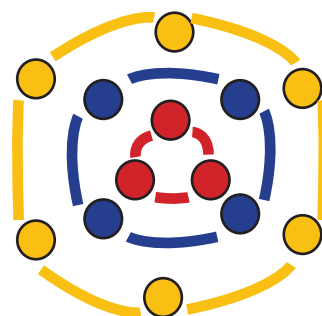
Uitslag enquête

De scholen die hebben gereageerd zijn allemaal VO scholen. Daarnaast hebben wij verschillende VBS scholen waarvan wij weten dat ze actief zijn met leerbedrijfjes actief benaderd. In totaal hebben we ongeveer 20 reacties gekregen.

Uit de enquête kwam naar voren dat de meeste scholen ondernemerschapslessen of leerbedrijfjes in de bovenbouw aanbieden. Scholen die in de onderbouw al iets op het gebied van ondernemerschap aanbieden doen dat vaak als voorbereiding voor een uitgebreider project in de bovenbouw. Om deze ondernemerschapslessen vorm te geven werken de scholen meestal met eigen ontwikkeld materiaal.

Groepjes

Scholen die al met leerbedrijfjes werken stellen meestal groepjes samen met drie tot zes leerlingen. Vier leerlingen wordt als ideaal genoemd in het voortgezet onderwijs. Over het

Groepjes van 3 - 6 leerlingen

algemeen gaan de leerlingen eerst aan de slag met het schrijven van een ondernemingsplan en het uitvoeren van een marktonderzoek. De periode

waarin uiteindelijke goederen (en soms diensten) ingekocht en verkocht worden is naar verhouding tot de rest van het proces kort.

Startkapitaal

Hoe de leerling bedrijfjes aan startkapitaal komen is heel wisselend. Soms krijgen ze vanuit school geld (meestal in de vorm van een onderhandse lening) maar er zijn ook scholen waar de leerlingen zelf geld verwerven via aandeelhouders of geldschieters waarbij ze moeten pitchen.

De meeste scholen werken met contant geld. In de meeste gevallen beheren de leerlingen dat zelf. Soms is het geld bij de docent in beheer (dit vraagt wel meer administratie bij de docent). Sommige scholen werken met bankrekeningen (dit zijn meestal scholen die met jong ondernemen werken).

Beoordeling

De beoordeling wordt op scholen heel verschillend gedaan. Hierbij is winst meestal van ondergeschikt belang. Veelal worden de go/no go momenten in de beoordeling meegenomen. Aan het eind zie je dat de leerlingen nog een eindopdracht moeten inleveren zoals een profielwerkstuk, een presentatie of een evaluatie. Er zijn ook scholen die de beoordeling uitvoeren via een Rubric. De onderdelen die beoordeeld worden zijn het aanpakken en kansen zien, het proces wat ze doorlopen en of de leerlingen ontdekt hebben of ondernemen bij het past of niet.

Docenten die zijn gestart met leerbedrijfjes hebben meestal zelf uitgezocht wat voor hen de beste methoden was. Het devies is hier om het vooral gewoon te doen. Ga er mee aan de slag.

Randvoorwaarden leerbedrijf

Welke keuzes maak je voordat je gaat starten

Welk leerbedrijf past

De eerste stap hierbij is het maken van een aantal keuzes. Welke doel heeft de school met de leerbedrijfjes en welk soort leerbedrijf past bij onze school. Daarna is het belangrijk om te bepalen hoeveel tijd de leerlingen of studenten aan het leerbedrijfje kunnen besteden. Deze keuzes worden zo eerst uitgelegd. Vervolgens worden de verschillende mogelijke leerbedrijfjes behandeld en worden er voorbeelden van scholen gegeven die op deze manier werken.

Tenslotte wordt er bij elk soort leerbedrijfje een aantal tips gegeven.

Leerdoelen

Er zijn verschillende soorten leerbedrijfjes, bekende vormen zijn bijvoorbeeld: Het studentbedrijf van jong ondernemen. Een marktdag of goeden doelen dag waarbij leerlingen zelfgemaakte producten verkopen voor het goede doel. Of het spelen van een ondernemerssimulatie zoals bijvoorbeeld Plaza Challenge.

Bij ieder type leerbedrijf kunnen leerdoelen geformuleerd worden die passen bij de school en leerlingen/studenten.

Er zijn globaal twee doelstellingen te onderscheiden.

- Er zijn scholen die leerlingen kennis willen laten maken met alle zaken die komen kijken bij het runnen van een onderneming.
- Er zijn ook scholen die de nadruk leggen op het ontwikkelen van ondernemend gedrag en kansen leren zien.

In het eerste geval wordt vaak een geheel traject gevolgd, waarbij ook alle wet en regelgeving rondom een onderneming een belangrijk onderdeel vormt. Naast ondernemersvaardigheden worden de officiële zaken als een bankrekening, inschrijven bij KvK, inkopen en het voeren van een boekhouding als belangrijke onderdelen gezien. Er wordt vaak langer tijd aan dit project gewerkt en er is veel aandacht voor de werkelijke handel.

Doel

Echt ondernemen of ondernemend gedrag tonen

Periode

Een dag tot enkele weken of een heel schooljaar

Ontzorgt

Regel je als team alles zelf of besteed je de organisatie uit

Risico

Welke risico's wil en kun je lopen

Budget

Is er een budget beschikbaar of moet het met de gebruikelijke leermiddelen

Als kennis maken met de soft-skills (zoals deze vaak genoemd worden) van het ondernemerschap het hoofddoel vormen, kan het leerbedrijfje op verschillende manieren worden ingevuld. Hier zie je veel scholen die werken met eigen materiaal. Het gaat hier om projecten die soms een dag tot enkele weken duren.

- Daarnaast zijn de randvoorwaarden van groot belang.
- Hoeveel uur wordt er aan het project besteed.
- Leeftijd/leerjaar van de leerlingen/studenten.
- Budget.
- Regelt de docent of het team alles zelf of wil je volledig ontzorgt worden of misschien zoek je een middenweg.
- Welke risico's wil je lopen.

Soorten leerbedrijfjes (runnen van een onderneming)

Scholen die die leerlingen kennis willen laten maken met alle zaken die komen kijken bij het runnen van een onderneming en die het belangrijk vinden dat leerlingen naast ondernemersvaardigheden ook de officiële zaken zoals een bankrekening, inschrijven bij KvK, inkopen en het voeren van een boekhouding met btw als belangrijke onderdeel van de lessen beschouwen zullen hier over het algemeen ruimschoots de tijd aan besteden. Veelal zie je deze vorm van ondernemen terug in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs en het mbo.

Afhankelijk van budget, risico's die je wilt en kunt lopen en de wens op ondersteuning kun je globaal kiezen uit drie vormen van leerbedrijfjes:

- Volledig ontzorgt ondernemen.
- Ondernemen met weinig risico.
- Ondernemen zelf regelen.

Volledig ontzorgt ondernemen

Als je voor een langere tijd bijvoorbeeld een heel schooljaar aan de slag wil gaan met leerbedrijfjes en hiervoor ook de middelen (tijd en geld) beschikbaar hebt kun je overwegen om lessen bij een organisatie in te kopen. Het voordeel hiervan is dat het hele leerplan is uitgestippeld, er materialen zijn, gastsprekers geregeld worden en vooral dat er een bankrekening, KvK nummer en verzekering geregeld zijn zodat de leerlingen echt aan de slag kunnen met hun bedrijf.

Een voorbeeld van een organisatie die die aanbied is Jong Ondernemen.

Jong ondernemen

Jong ondernemen is een stichting die vol enthousiasme en deskundigheid

scholen voorziet van praktische ondernemersprogramma's. Deze programma's worden aangeboden in samenwerking met het bedrijfsleven. Er zijn verschillende soorten programma's. Voor het voortgezet onderwijs zijn er twee verschillende programma's Yes (een kort oriënterend programma) en junior company (een echt leerbedrijf) .

Meer weten, kijk op:
www.jongondernemen.nl

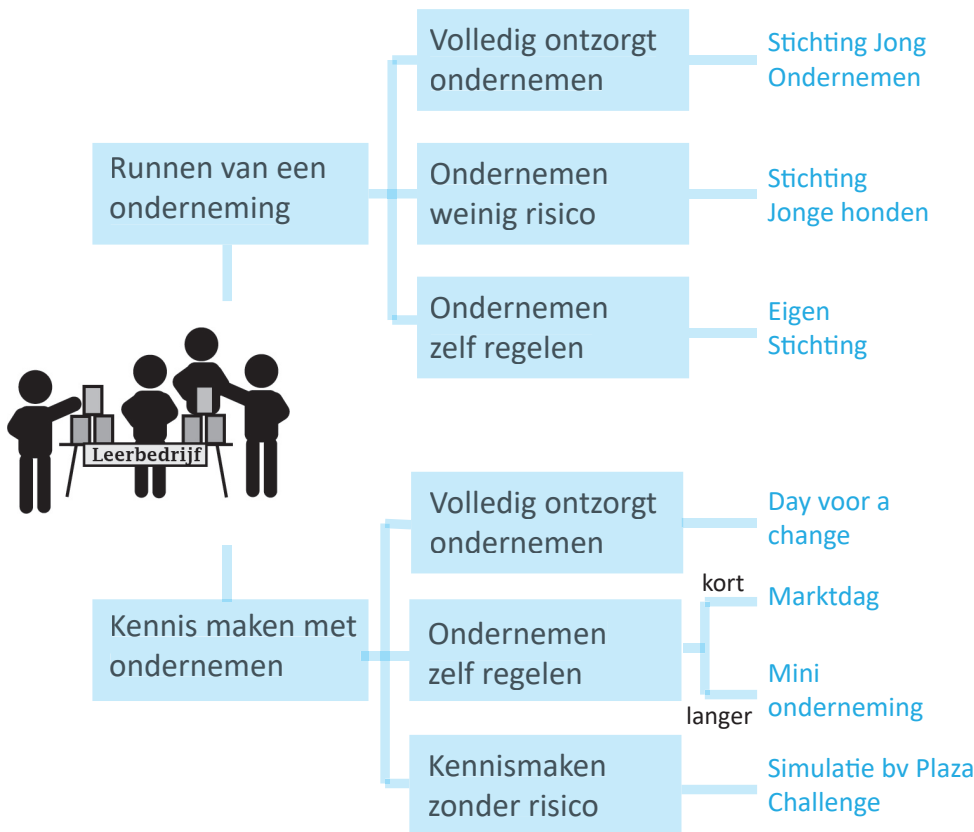
Voorbeeld: Edison college Apeldoorn

Voordat de leerlingen met de onderneming starten maken ze een plan volgens de stappen van Jong Ondernemen. De groepjes leerlingen krijgen voor dit hele project ongeveer 1,5 uur per week gedurende 4 a 5 maanden. Maar het meeste werk gebeurt buiten schooltijd.

Tussentijds zijn er momenten dat leerlingen een presentatie over de voortgang moeten geven. Deze presentaties worden ook beoordeeld.

De school stelt € 50 startkapitaal per bedrijfje beschikbaar (op het Edison wordt niet gewerkt met aandelen. Dit gebeurt op veel scholen die met Jong Ondernemen werken wel) Dit startkapitaal wordt gestort op de Jong Ondernemen rekening van het leerbedrijfje. De leerlingen zijn hier verantwoordelijk voor en moeten een administratie bijhouden. Aan het einde moeten de leerbedrijfjes het startkapitaal terug betalen. De winst mogen ze onderling verdelen.

Kieswijzer voor leerbedrijfjes

Starten met leerbedrijfjes

Leerlingen van het Edisoncollege in actie

Ondernemen met weinig risico

Sommige scholen willen graag zelf de lessen invullen, maar vinden het wel prettig om bankrekening, KvK, btw afdracht en verzekering geregeld te hebben.

In dit geval moet je wel het lesprogramma zelf regelen. Dit kun je doen door zelf je lessen te schrijven. Gebruik te maken van lessen die te vinden zijn op de kennisbank van de Vecon of door een lesmethode in te kopen. Voor het mbo en vmbo zijn er veel lesmethodes op de markt waarin het schrijven van een ondernemingsplan, inkopen en verkopen en het bijhouden van de administratie behandeld worden.

Stichting jonge honden

Stichting jonge honden biedt basisfaciliteiten om een leerbedrijf te starten. Zij zorgen voor een KvK- en btw-nummer, scholieren/studenten krijgen een bankrekening in bruikleen, er bestaat een mogelijkheid om aandelen uit te geven en de verzekering, aansprakelijkheid en rechtsbijstand zijn geregeld. Hiervoor betaald de school een bedrag per student, er wordt uitgegaan van vijf studenten per bedrijf. Hiermee kan één kalenderjaar een onderneming inkopen en verkopen. Bij de start van dit programma ontvangt ieder leerbedrijf een informatiemap met regels, hoe je een bankpas aan kan vragen en de voorwaarden voor de administratie. Ook wordt er een kick-off aan de school aangeboden bij de start.

Meer weten, kijk op:

www.stichtingjongehonden.nl

Ondernemen zelf regelen

Wanneer je helemaal zelfstandig en onafhankelijk wil blijven als school kun je alles zelf regelen. Nu kunnen minderjarigen zich niet zomaar inschrijven bij de KvK en brengt een onderneming risico's met zich mee. Daarom zie je dat scholen die dit concept toepassen hiervoor vaak een aparte stichting voor oprichten. Die stichting heeft dan een KvK-nummer, draagt btw af en is verzekerd.

Hierna volgen twee voorbeelden van scholen die leerbedrijfjes op deze manier hebben geregeld.

Voorbeeld: Aoc Almelo

De Leerlingcompany's zijn ontstaan uit mini-ondernemingen. Omdat het ieder jaar veel werk was om de studenten zich te laten inschrijven bij kvk en rekeningen te openen is dit ondergebracht in een stichting.

De hoofdgedachte is dat er gewerkt wordt vanuit de ambitie van de studenten en die ligt bij studenten groen vooral in de projecten. Daar moeten de studenten hun ondernemerschap tonen. Het is de kunst om ze uit de rol van medewerker te krijgen en ze een stap meer te laten zetten.

De leerlingen hebben een eigen ruimte. Er is een website beschikbaar met alle mogelijk formulieren die nodig zijn bij het runnen van een bedrijf zoals offerte, factuur en briefpapier. Verder wordt er verbinding gezocht met andere vakken. Zoals persberichten schrijven bij het vak Nederlands.

Praktisch

De verzekering loopt via de school. Omdat de leerlingstichting toch iets afwijkt van de gebruikelijke buitenschoolse activiteiten is er wel een aparte polis afgesloten. Verder staat de leerlingstichting ingeschreven bij de KvK en hebben ze een eigen bankrekening.

Tips

Keuze leerbedrijfjes

- Maak een keuze die past bij de school en de leerlingen
- Ondernemen is doen, leerbedrijfjes dus ook. Begin klein, ontdek wat goed gaat en wat minder goed gaat.
- Begeleid per docent maximaal 4-5 bedrijfjes. Geef de leerlingen ruimte binnen kaders.

Opzet lessen

- De lestijd voor ondernemen is optimaal bij een tijdsduur van 3 lessen (ca. 150 min)
- Bij aanvang van de les korte instructie geven met doelstelling en de bijbehorende opdracht.
- Om sturing te geven is het werken met opdrachten nodig. Het bedrijf verwerkt de opdrachten in een verslag; het ondernemingsplan.
- Laat elke bedrijfje bij aanvang les een planner met takenverdeling invullen en aan het einde van de les evalueren.
- Laat leerlingen eerst een plan maken
- Houdt de periode waarin werkelijk ingekocht en gehandeld wordt vrij kort 4 tot 6 weken. Dan blijft het overzichtelijk.
- Leerlingen hebben voldoende computers nodig. Ga uit van minimaal 2 per bedrijfje.

Gastlessen

- Gastlessen met echte ondernemers regelen.
- Zorg dat je contact legt met de ondernemersvereniging in de regio. Deze mensen kunnen de leerlingen op weg helpen.

Indeling groepjes

- Vorm groepjes die niet te groot zijn zodat alle leerlingen een eigen taak hebben (vier leerlingen wordt als ideaal genoemd)
- Bepaal zelf welke leerlingen een goede match hebben en verdeel jongens/meisjes

Voorbeeld : Fioretti
Hillegom

Met de komst van het nieuwe beroepsgerichte programma Economie en Ondernemen zijn wij op school gaan nadenken over hoe wij deze onderwijsvernieuwing het beste zouden kunnen gaan vormgeven. Met de komst van de keuzevakken is er meer vrijheid gekomen over wat en hoe we het kunnen organiseren. Het keuzevak Ondernemen spreekt natuurlijk direct tot de verbeelding.

Er werden mogelijkheden bekeken want hoe leuk is het niet de leerling eigenaar laten worden in zijn eigen leerproces en dat op een heel aansprekende wijze. Want hoe leuk is het als je een winstberekening moet maken en dat je de winst vervolgens zelf mag verdelen?

Maar een aantal voorwaardelijke zaken moesten eerst geregeld worden. Zo hebben we een eigen stichting opgericht; 'Stichting Fioretti Ondernemeet'. Mocht er ooit iets fout gaan dan zal 'de school' niet aansprakelijk worden gesteld maar de stichting. Verder hebben we de samenwerking gezocht met de plaatselijke Rabobank. Zij vonden het zo'n leuk concept dat zij voor elke mini-onderneming een pakket internetbankieren gratis beschikbaar stelde. De volgend hobbels was de belastingdienst. Daar wilden we natuurlijk geen gedoe mee. Ons concept hebben we aan hen voorgelegd. Ook zij waren enthousiast en hebben ons vervolgens vrijgesteld van het betalen van belasting over de eventuele winsten. Als laatste randvoorwaarde hebben wij onze aansprakelijkheidsverze-

kering nog eens goed onder de loep genomen. Met de alle randvoorwaardelijkheden goed geregeld, konden we aan de slag.

De docenten hebben zelf lesmateriaal ontwikkeld en de leerlingen zijn enthousiast met de miniondernehmings aan de slag.

Samengevat uit Teo januari 2018. Het hele artikel is te lezen op de website van de Vecon.

Fioretti: Vier directeuren van mini-ondernemingen

Soorten bedrijfjes (kennis maken met ondernemen)

Wanneer je het belangrijk vindt om kennis te maken met ondernemen, waarbij vooral de soft skills de basis vormen dan kan er weer op basis van tijdbesteding, budget, risico's die je wilt en kunt lopen en de wens op ondersteuning kun je globaal kiezen uit drie vormen van leerbedrijfjes. Deze vormen zie je veel terug in de onderbouw van het VO.

[Kennis maken met ondernemen volledig ontzorgt](#)

Wanneer je leerlingen wil laten kennismaken maar een lang traject niet past binnen de opleiding kun je ook kiezen voor een oriëntatie op ondernemen door bijvoorbeeld in een (kort) project één of een enkele handelsdag te organiseren. Er zijn organisaties die een handels dag geheel verzorgen inclusief microkrediet en gastlessen.

Day for change

Met Day for change gaan leerlingen voor een dag als ondernemer aan de slag. Ze krijgen een microkrediet als startkapitaal om een kleine onderneming op te zetten. De winst die zij behalen wordt gebruikt voor inclusive finance projecten in ontwikkelingslanden. Hierdoor krijgen mensen in ontwikkelingslanden de kans om een

zelfstandig bestaan op te bouwen. Er wordt bij dit project dus zowel aan ondernemerschap als aan wereldburgerschap gewerkt.

Naast het microkrediet (van € 5,- per leerling) worden er een lessenserie aangeboden voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Tegen een meerprijs kunnen er ook gastlessen verzorgd worden.

Meer weten, kijk op:

www.dayforchange.nl

Voorbeeld: Calvin business school Rotterdam

In de onderbouw wordt gewerkt met Day for a change (DFC). Tijdens het project krijgen de leerlingen een gastles van een bankinstelling (meestal de Rabobank) en een gastles over microkrediet van Day for change. De leerlingen zien dan via beeldmateriaal waar de winst in wordt geïnvesteerd. Dit kunnen zij weer gebruiken in hun verkoopverhaal aan potentiële klanten. De winst in namelijk voor DFC. Dat is ook de kracht van dit project. De leerlingen werken in kleine groepjes en afhankelijk van het bedrijfsplan dat ze pitchten ontvangen ze een microkrediet. Het microkrediet wordt op de rekening van de school gestort. De docent beheert dit verder.

[Kennis maken met ondernemen zelf regelen](#)

Als het budget niet toereikend is of de school wil het kennismaken met ondernemen niet al te uitgebreid doen dan kan er voor gekozen worden om een klein project te draaien met constant geld.

Je kunt dan bijvoorbeeld denken aan een marktdag, een actie voor een goed doel, pop-up winkel, kraampje op koningsdag of een mini-onderneming waarbij je goederen en diensten verkoopt aan familie en vrienden.

Dit soort schoolprojecten worden door de belastingdienst in veel gevallen niet als deelnamen aan het economische verkeer gerekend en daarom hoeft er geen btw afgedragen te worden.

Zie de website van de belastingdienst:

https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/ondernemen/hobby_of_onderneming/

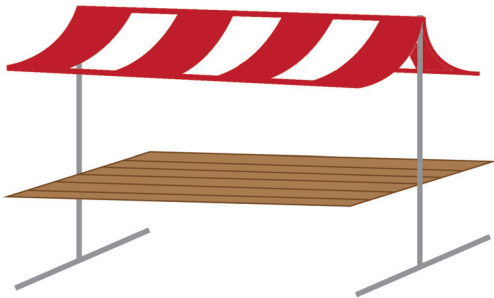
https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/btw/hoe_werkt_de_btw/voor_wie_geldt_de_btw/ondernemer

De leerlingen zijn in de meeste gevallen verzekerd via de verzekering van

de school voor buitenschoolse activiteiten.

Marktdag

Bij het organiseren van een eenmalige marktdag voor bijvoorbeeld een goed doel is er geen sprake van deelname aan het economisch verkeer. De leerlingen hebben dan ook geen echte onderneming maar doen wel vaardigheden op die bij een echte onderneming horen. Dit kan een leerzame ervaring zijn. Vooraf aan de marktdag kan een ondernemingsplan voor deze dag gemaakt worden, kunnen goederen worden gemaakt of ingekocht.

Kleine mini onderneming

Wanneer leerlingen voor een project enkele weken goederen verkopen aan familie en vrienden wordt die door de belastingdienst in het algemeen niet gezien als deelname aan het economische verkeer.

Als je hier helemaal zeker van wilt zijn dan is het verstandig om te informeren bij het belastingkantoor bij jou in de regio. Uit ervaring blijkt dat het ene belastingkantoor soms net iets anders tegen de regels aankijkt dan het andere kantoor.

Een tip die van meerdere scholen komt is om dit via de administratie van de school te regelen.

Voorbeeld: Marcanti Amsterdam

Bij het Marcanti gaan de leerlingen in groepjes van 5 tot 6 personen 2 lessen per week op school aan de slag met een eigen bedrijf, daarnaast zijn de leerlingen gemiddeld nog 2 uur in de week buiten school met het project bezig. Dit gebeurt in een aparte business klas buiten schooltijd. De leerlingen krijgen vooraf theorie. Per lesbrief (deze is te vinden in de kennisbank), die wij hebben behandeld kunnen de leerlingen een stap verder in hun proces. Ook pakken wij theorie in en bieden het op verschillende manier aan. Denk bijvoorbeeld aan bedrijfsbezoeken, gastdocenten etc. Wij zijn momenteel ook bezig met het sociaal ondernemen en leerlingen iets meegeven van het maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het project loopt het hele schooljaar, maar de handel bestrijkt een periode van 4 weken.

Als de leerlingen een opzet voor het bedrijf hebben gemaakt krijgen ze € 50 startkapitaal per groep. Dit is in de vorm van een lening uit de schoolkas. Deze lening moeten zij terugbetalen als ze winst hebben gedraaid. Het geld wordt contant aan het groepje overhandigd en het hele groepje moet hiervoor tekenen. De verantwoordelijkheid nemen zij samen. De groep met de meeste winst mag het houden om er samen iets leuks mee te doen. De resterende groepen leveren het geld in voor een extra drankje op studiereis. De lessenserie die het Marcanti gebruikt is te vinden in de kennisbank van de Vecon onder de naam mini onderneming business plus.

Tips

Productkeuze

- Het meeste succes hebben leerlingen met gebruiksvoorwerpen waarvoor een relatief hoge marge gevraagd kan worden. (leuk en functioneel en het heeft een hoge gunfactor)
- Laat leerlingen een product kiezen waar ze zelf iets aan toevoegen (kussenslopen waar ze een opdruk op maken, vogelhuisjes die ze mooi inpakken, zelf foto's maken waarvan ze ansichtkaarten laten printen.) ze moeten dan nadenken over de toegevoegde waarde
- Hoe verleidelijk ook laat producten niet bij Ali.com inkopen maar gewoon in Nederland om importheffingen te voorkomen. Als je voor een korte handelsperiode kiest is dat ook niet mogelijk.
- Let op met etenswaren (dit moet voldoen aan HACCP)

Geld

- Het is voor leerlingen motiverend wanneer zij met een bankpas en bankrekening kunnen werken. Probeer samenwerking te zoeken met een lokale bank.
- Bij gebruik contant geld laat ze hier voor tekenen alsof het een achtergestelde lening is.

Winst

- Geef van te voren aan wat er met de winst gebeurt.
- Er worden verschillende mogelijkheden gegeven bijvoorbeeld.
- Alle winst gaat naar een goed doel.
- Van de winst wordt er een uitje voor de klas georganiseerd.
- Helft van de winst mag je houden rest voor een goed doel.
- Alleen winnende groepje (met meeste winst) mag winst houden rest gaat naar een goed doel of naar activiteit op school.

Voorbeeld : Metameer Boxmeer

Bij Metameer in Boxmeer mogen de leerlingen zelf groepjes maken. In dit groepje kiezen ze een product om te verkopen en doen ze een vooronderzoek (is er vraag naar het product) . Er wordt in een periode verspreid over 8 weken aan dit project gewerkt er zijn 6 lesuren op school beschikbaar de overige uren worden buiten schooltijd besteed. De verschillen per bestede uren zijn groot.

De groepen krijgen € 5 per leerling. Een groepje van vier leerlingen krijgt dus € 20. Dit geld krijgen ze contant in de vorm van een achtergestelde lening. % van de winst gaat naar het goede doel: Stichting Metameer en de overige 50% van de winst mogen de leerlingen zelf houden.

De leerlingen mogen in principe niet op school verkopen en ze mogen geen alcohol, tabak of verboden middelen gaan verkopen.

Metameer: Productvoorbeeld van leerbedrijfje

Voorbeeld : Pop up winkel

Winkler Prins Veendam

Afgelopen zomer hebben de derdejaars leerlingen van Winkler Prins met het vak E&O een pop-up winkel gehad in het centrum van Veendam.

In het centrum van Veendam is net als in veel andere plaatsen een groeiend aantal leegstaande winkelpanden. Dit is niet goed voor het winkelklimaat in het centrum. Twee docenten van Winkler Prins hadden het idee om hier een pop-up winkel te runnen met de derdejaars leerlingen.

In eerste instantie is het idee besproken met de leidinggevende. Die was enthousiast en heeft de docenten de vrijheid gegeven om dit project te organiseren.

Vervolgens zijn er via het netwerk wat deze docenten al hadden contacten gelegd met verschillende ondernemers. Op deze manier zijn ze in contact gekomen met de ondernemersvereniging. Deze ondernemers waren blij dat het plan nog niet helemaal dichtgetimmerd was maar dat er alleen nog maar globale ideeën lagen. Want ondernemen is doen. Je moet aan de slag gaan en dan ontdekken wat wel en niet werkt. Je moet als docent ook zelf een beetje ondernemer worden.

Via de winkeliers is er contact gelegd met de makelaars van de leegstaande panden. Voor de huur van het pand hebben de ondernemers van de ondernemersvereniging garant gestaan.

Voor dit soort dingen is het van belang dat er contacten zijn en dat er vertrouwen over en weer. De verzekering en financiële afhandeling is vanuit de school geregeld. De contacten met de belastingdienst bijvoorbeeld zijn via de administratie van de school gelopen.

Tijdens de openingsdag van de winkel heeft de Rabobank een zakelijke rekening met pin automaat gesponsord. Op de manier konden zowel pin- als contante betalingen gedaan worden en konden de leerlingen het kassasysteem gebruiken. Ook de verzekering is via de school gelopen.

Het hele traject heeft voor deze eerste editie 8 weken geduurd. Als docent hebben we drie weken voorbereid en daarna zijn we nog vijf weken met de leerlingen aan de slag gegaan. Het is belangrijk om eerst als ondernemer te gaan denken en contacten te leggen met de ondernemers in de regio. Daarna begint het balletje wel te rollen. Als er bekendheid komt van zo'n plan zijn er genoeg lokale ondernemers die willen meehelpen.

Je ziet bij de leerlingen ook dat naar-

mate de winkeldag nadert ze ook zelf steeds meer initiatief gaan nemen. Zo hebben ze bijvoorbeeld vlak voor de winkeldag de bedrijfskleding zelf geregeld. Je laat ze een voorstel doen (niet alles op papier, maar wel laten motiveren hoe en wat ze willen met de prijzen er bij) en vervolgens laat je het ze zelf regelen.

De uiteindelijke winkeldag is een succes geweest en er is met winst afgesloten. Deze winst wordt gebruikt voor het startkapitaal van de pop-up winkel voor dit jaar (op die manier ontstaat er continuïteit).

Meer info over de winkeldag zie

<https://www.facebook.com/groups/vmboeconomieenondernemen/permalink/1899418726970414/>

Wat belangrijk is bij dit project is dat je de leerlingen vooral moet motiveren

Dat je niet te veel beren op de weg moet zien (gewoon doen en kijken wat goed gaat)

Wat je wel moet realiseren is dat er veel uren in dit project gaan zitten. Vooral de eerste keer als alle contacten nog gelegd moeten worden kost dit veel tijd.

Kennismaken met ondernemen zonder risico- simulatie

Met behulp van simulatieprogramma's kan kennis gemaakt worden met ondernemersvaardigheden zonder echt risico te lopen. Afhankelijk van het programma kunnen er goederen ingekocht en verkocht worden, maar vaak zijn er ook nog andere vaardigheden nodig om de virtuele onderneming te runnen. Het voordeel is dat leerlingen zonder enig risico kennis kunnen maken met ondernemersvaardigheden en kunnen ontdekken of ze handelen en ondernemen leuk vinden. Als het fout gaat is er niets aan de hand. Dan kunnen ze gewoon opnieuw beginnen.

Plaza Challenge

Met Plaza Challenge stap je in de wereld van het ondernemen en maak kennis met inkoop, verkoop, personeel aannemen, concurrentie, rente en nog veel meer! En dat allemaal in je eigen stad tegen concurrenten die je eigen klasgenoten zijn. De leerling is baas van zijn eigen winkel en kan dat uitbreiden tot een eigen virtuele winkelketen. De docent kan het spel eenvoudig houden door de leerling alleen te laten inkopen en verkopen, maar kan ook elementen toevoegen waardoor de leerling marketingstrategieën moet toepassen of bijvoorbeeld goederen kan inkopen op de veiling. De moeilijkheidsgraad van ondernemen kan dus worden aangepast op de doelgroep.

Wat ook nog extra kan worden toegevoegd is een competitie element waarmee je met de hele klas een wedstrijd kan doen wie de beste ondernemer is. Wie maakt de meeste winst, wie koopt het slimste in, wie heeft de meeste klanten. Op deze manier kunnen leerling kennis maken met verschillende strategieën bij het ondernemen.

Stimuleren ondernemend gedrag

Tenslotte kunnen de soft skills van ondernemerschap op met projecten geoefend worden waarbij niet direct sprake is van een bedrijf. Leerlingen kunnen via korte projecten kennis maken met vaardigheden die voor een ondernemer belangrijk zijn. Je kunt hierbij denken aan projecten waarbij leerlingen een speelterrein op school of in de eigen leefomgeving opknappen, een klasse- of schoolfeest organiseren of een maatschappelijke stage lopen.

Tekst en afbeeldingen: Joyce Dost
Foto's: Fioretticollege, Joyce Dost, Kim Vahl

Tips

Beoordeling

- **Becijfering** vindt plaats voor het eigen initiatief, voor de samenwerking en het ondernemingsplan. Daarnaast krijgen leerlingen nog aanvullende punten voor producten waarvoor zij verantwoordelijk zijn (bv voor de etalage de poster, de flyer, het voorraadbeheer, de administratie etc.)
- **Zorg voor diverse ijkpunten** zodat leerlingen ergens naartoe moeten werken. Hierdoor is het ook mogelijk tussentijds te becijferen.
- **Een eindpresentatie is van belang.** Dit kan voor ouders zijn of voor elkaar of zoals wij doen voor een jury. Aan de eindpresentatie dienen uniforme eisen te worden gesteld.
- **Bij de belastingdienst** hebben wij toestemming gevraagd voor deze miniondernemingen. De leerlingen verkopen inclusief btw. De ontvangen btw hoeven wij niet af te dragen aan de belastingdienst maar kunnen wij schenken aan een goed doel.
- **Leerlingen mogen de winst**, na terugbetaling aandeelhouders en btw afdracht, onderling verdelen.